

Les voor onderbouw voortgezet onderwijs

Het thema van “De Week van het Handschrift” in 2019 luidt:

Handschrift is niet raar, maar heel bijzonder!

Inleiding/motivatie

Daarom laten we jullie deze brief van de Joekagieren zien. Het verhaal wordt verteld door middel van getekende symbolen. Dat noemen we tekenschrift. Heel vroeger had men nog geen klank aan een letterteken gekoppeld. Wat zou er in deze ‘rare’ brief staan??? Kunnen wij dat, eeuwen later, nog lezen?

Geschiedenis

De Joekagieren leven in het ijzig koude noordoosten van Siberië, in het bekken van de Kolyma. Ze zijn met weinig: in 2002 bestond het nomadische volk uit nog maar uit 1509 mensen. Slechts 63 Joekagieren spreken nog hun taal Joekagiers, dat inmiddels bijna geheel verdrongen is door het Russisch.

Doel

De leerlingen kennis laten maken met kennisoverdracht op een geheel andere manier. De leerlingen een verhaal met de hand laten schrijven, zodat de traditie voortgezet wordt. De leerlingen kennis laten maken met de ruimtesymboliek; die nu nog geldt.

Wat er voor nodig is

De afbeelding, pen en blanco papier.

Aan de slag!

Kijk eerst goed naar de afbeelding. Wat denk je dat er in deze brief verteld wordt? Schrijf je verhaal in je eigen handschrift op. Wees niet bang om het fout te doen, want jij leeft nu! Je school kan jullie verhalen mailen naar platformhso@home.nl om mee te dingen naar een mooie prijs.

Mogelijkheden

- Voor tafel-/kleine groepen:
 1. Wat zien jullie hier feitelijk in?
 2. Wat kan het betekenen?
- Groepsgesprek over: Wat zien jullie er feitelijk (1) in en wat kan het betekenen (2)?
- Informatie: Leerkracht vertelt iets over tijd en plaats waarin deze ‘brief’ werd geschreven, die – net als ons schrift – een uniek stuk cultureel erfgoed is! Raar én heel bijzonder?!

Nabespreking

Je leerkracht leest het echte verhaal voor.
Vonden jullie het boeiend om te ontdekken wat er eeuwen geleden genoteerd is?
Hoe zouden jullie het verhaal nu in beelden of symbolen vormgeven?
Maak het verhaal duidelijker door kleuren in de afbeelding te gebruiken.

Bijlage (Het verhaal in ons alfabet met liefdesbrief (zie volgende pagina))

Bijlage Liefdesbrief Joekagieren

Als ontroerend voorbeeld van ruimtesymboliek dient het verhaal van de liefdesgeschiedenis die zich afspeelde in een primitieve Oost-Siberische stam, de Joekagieren, een uitstervend natuervolk dat voor een deel uit jagers bestond, die er soms op hun zwerftochten toe kwamen zich elders te vestigen en te huwen met een vrouw van een andere stam.

Dit verhaal, dat wij ontleenden aan “Der Mensch in der Handschrift” van Anja en Georg Mendelssohn, wordt weergegeven in een tekening, die door een verlaten Joekagiers meisje werd ingekerfd in een berkenboom, op de plaats waar zij waarschijnlijk haar vroegere geliefde regelmatig ontmoette of die hij tijdens zijn omzwervingen misschien weer eens zou passeren.

In de tekening vertelt zij hem, dat zij nog steeds om hem treurt.

In het midden rechts staat zij zelf (C), gesymboliseerd door een slanke den-achtige figuur, als vrouw gekarakteriseerd door een vlecht. Haar gestalte wordt omsloten door een omheining die haar huis of stamverband aanduidt. Deze omheining reikt tot op de bodem: zij bevindt zich in haar eigen milieu (A-B).

Aan de bovenzijde, uit haar hoofd, ontspringt een fijne lijn (M) die uitmondt in een soort rankwerk: haar gedachten en dromen. Deze buigen zich naar links (het verleden), naar de geliefde (G). Deze brede kruisbanden die zich bevinden binnen de omheining A-B, symboliseren de kommer waarin zij leeft. Ze doen denken aan deemoedig voor de borst gekruiste armen.

Links van haar (aan de kant van het verleden) staat de slankere figuur van de man die zij liefheeft (G). Op harthoogte lopen van haar naar hem onderling verbonden kruislijnen, die de liefde die tussen hen bestaat, vertolken. Haar gedachten (M) zijn bij hem.

Links van de geliefde staat de brede figuur van de rivale, de vrouw die hij gehuwd heeft (F). Zij is waarschijnlijk een Russin (de brede en langere rok – H) en groter van gestalte dan de vrouwen van het kleine en tengere Joekagierenras. Ook bij haar tekende zij een vlecht als symbool van vrouwelijkheid, maar zij tekende de vlecht van haar rivale korter dan die van haarzelf. Een kleine wraakneming voor haar versmadede liefde? Ook tussen deze vrouw (F) en haar man (G) bestaat een band, maar deze is hoger getekend, op hoofdhoogte. Misschien werd het huwelijk gesloten uit berekening. Er kwamen daar destijds zogenaamde koophuwelijken voor, die op wederkerige belangengemeenschap berustten.

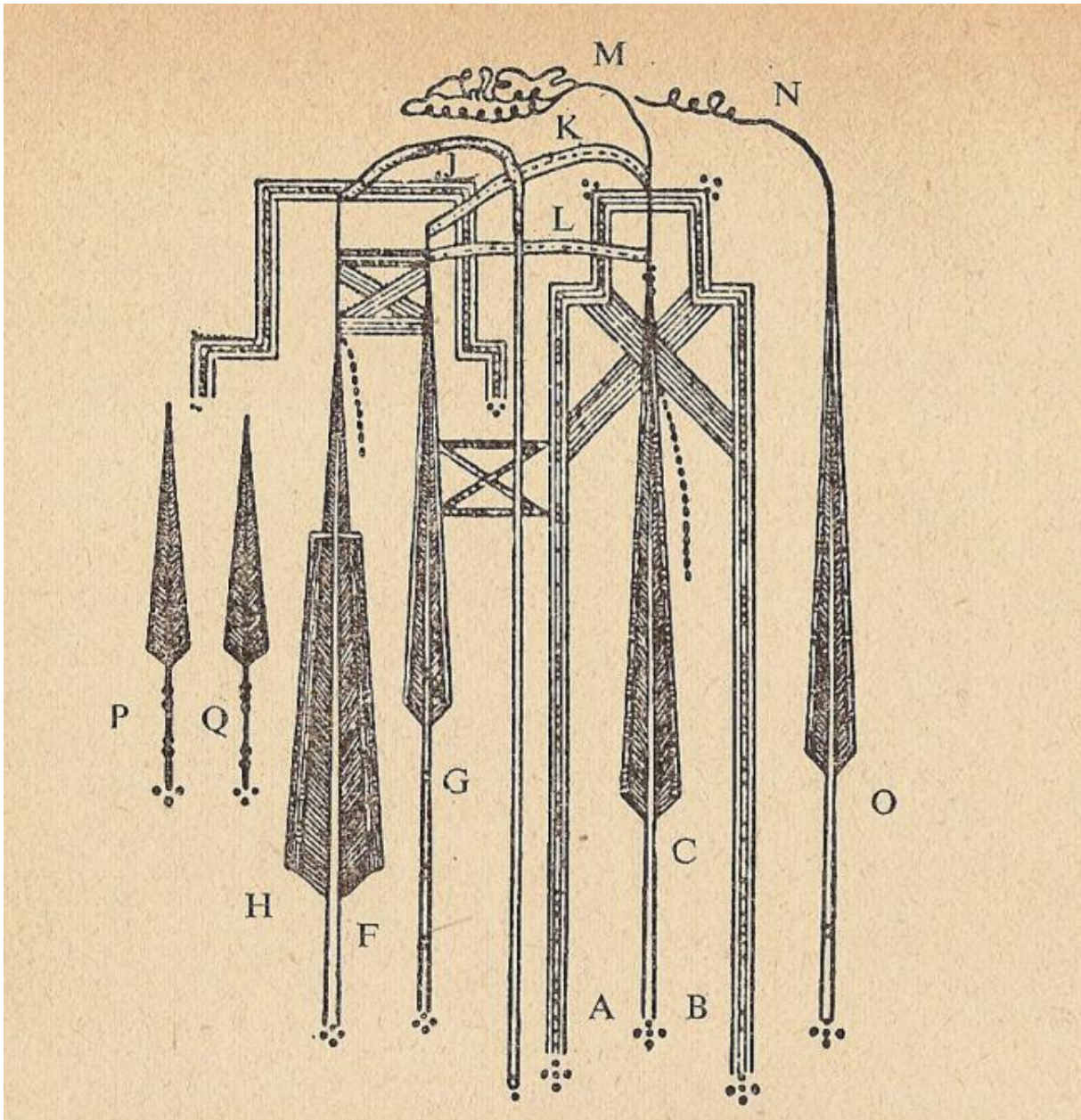
Links staan de beide kinderen van het echtpaar (P en Q). De hele familie is eveneens omgeven door een omheining, die echter veel korter is dan die welke om het Joekagierenmeisje getrokken is. Hiermee is waarschijnlijk bedoeld, dat de zich daarbinnen bevindende personen niet tot dezelfde stam behoren als zijzelf, of dat zij elders wonen.

Rechts van haar bevindt zich een mannelijke figuur (O), wiens gedachten naar haar uitgaan (N). Rechts ligt de toekomst. Het gaat hier om een man die naar haar liefde dingt, maar zij wil niets van hem weten. Van haar uit gaat geen enkele band naar hem toe.

De gedachten van haar rivale (I) vormen een onoverkomelijke scheidsmuur tussen haar en haar geliefde. Zelf denkt hij wel aan haar (L) en aan zijn vroeger tehuis (K).

Deze treurige “liefdesbrief” is voor een ieder die gevoel heeft voor symboliek, te lezen en in grote lijnen begrijpelijk.

Links plaatst de schrijfster het verleden, rechts de toekomst waarin een ongewenste partner op haar wacht. Haar geestelijk leven speelt zich “boven” af, haar zielenleven in “het midden”, haar lichaam en haar huis zijn met de aarde verbonden. De materie drukt zich in de onderste zone uit.

Bron illustratie: Der Mensch in der Handschrift – A. en G. Mendelssohn

De tekening wordt gekenmerkt door een grote soberheid, de soberheid van het land waarin dit meisje leefde. Haar strakke beelden zijn ontleend aan de haar omringende natuur, de menselijke figuren doen denken aan magere dennen, door ijzige lucht omgeven. Uit het bovenstaande blijkt wel dat er geen nieuws onder de zon is. De ruimtesymboliek van de moderne mens berust op dezelfde principes als die van zijn analfabetische voorgangers. Weliswaar zijn wij door de uitbreiding van onze kennis gedwongen tot grotere abstractie, maar de principes die aan tijd en ruimte ten grondslag liggen, zijn altijd en overal dezelfde.